

Abstrakt

Dodávky uranu z Československa ihned po válce byly pro SSSR nejrychlejší cestou, jak získat surovinu nutnou ke zkrácení náskoku USA v jaderném zbrojení. Navenek stále ještě demokratický středoevropský stát (v té době již značně levicový), byl k tomu donucen smlouvou podepsanou v listopadu 1945. Jediným kvalifikovaným členem vlády při vyjednávání o podmínkách smlouvy byl sociálnědemokratický ministr průmyslu Laušman. Prokázal svoji schopnost postavit se komunistům. Donedávna byl přitom historií pokládán díky svému etatizačnímu zaměření za komunistického spojence.

V textu je ukázáno, že Sověti nezískali v československé těžbě monopol zcela podle svých představ, ale přesto diktovali objemy těžby, cenu a postupně přeměnili společnou komisi řídící těžbu ve formální orgán. Z uranových dolů vzniklo svébytné průmyslové odvětví nejprve skrytě a později i otevřeně zatěžující chod státu. Rozborem dat až do roku 1989 lze dokázat, že pravidelně produkovalo ztrátu. Totalitní režim vše tajil. První informace byly k dispozici až počátkem 90. let XX. století, ale v tu dobu se pozornost historiografie orientovala převážně na otázku politických vězňů pracujících otrocky v uranovém průmyslu na počátku komunistického režimu. Dnes se ukazuje, že již před tím v letech 1945-50 byla organizace těžby plná vnitřních rozporů a byla také na hranici rentability. Stát v té době porušoval vlastní zásady národnostní politiky a ženevské konvence o zajatcích. Od nástupu komunistů k moci se pak do rozvoje těžby nevrátně investovaly nemalé státní prostředky. První těžební region Jáchymov byl přitom po ukončení „uranové horečky“ na konci 50. let náhle opuštěn a nenávratně poznamenán. Lidsky, urbanisticky, ekologicky. Stejný osud potkal později také dvě další oblasti.